

Урок реального трудового життя.

Мета:

- познайомити учнів з проблемою самовизначення,
- сформувати в учнів реальний погляд на вибір професії з урахуванням їх бажань, можливостей та потреб ринку праці,
- мотивувати учнівську молодь до вибору актуальних на ринку праці професій.

Цільова аудиторія: учні випускних класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Тривалість: 45 хв. - 1 год.

Ресурси: барометр професій, діаграми ринку праці, класифікація професій.

Хід уроку.

1. Вступ. Знайомство.
2. Вибір професії – важливе рішення випускника.
3. Формула вибору професії «Хочу. Можна. Треба.». Правила вибору професії. Основні помилки у виборі професії.
4. Ситуація на ринку праці. Барометр професій.
5. Світ професій. Класифікація професій.
6. Робота служби зайнятості з випускниками загальноосвітніх шкіл у вирішенні питання вибору професії та працевлаштування.
7. Підведення підсумків заняття

*Зміст та специфіка цього матеріалу дозволяють проводити урок в формі **вільної бесіди**. На цьому уроці важливо створити атмосферу щирості та довіри, важливо, щоб вийшла невимушена розмова, своєрідний обмін інформацією, в якому зацікавлені всі - і вчитель, і учні.*

Модифікований план-конспект «Уроку реального трудового життя».

1. Вступ. Знайомство.

У житті кожного є момент, коли необхідно прийняти для себе одне з найважливіших рішень – вибрати справу до душі, за покликанням, тобто професію. Вибір професії, вступ до самостійного трудового життя іноді недаремно називають другим народженням. Від того, наскільки вірно вибраний життєвий шлях, залежить місце кожного з вас серед людей, задоволеність роботою, фізичне і психічне здоров'я, радість та щастя... звичайно, нікому не дано з абсолютною точністю визначити своє майбутнє, однак, кожному під силу визначити професію, з якою ви поєднаєте життя.

2. Вибір професії – важливе рішення випускника.

Ми приходимо в цей світ, щоб трудитись. Адже життя – це рух, діяльність, і в діяльності проявляється особистість. Праця створила людину. Саме в процесі або за результатами її діяльності ми робимо висновок, що це за особистість – позитивна чи негативна, цікава чи нецікава для нас і т.і.

В школі основним видом діяльності виступає навчання. Проходять роки, і ми підходимо до віку, коли треба визначатись: ким бути? яким бути? В тому, як вибирається нами майбутня діяльність, чим ми керуємося при виборі професії, проявляються наші прагнення стати професіоналом, принести максимальну користь собі і суспільству.

Здавалось би вибір – справа звична. Нам постійно доводиться між чимось вибирати. Ми стикалися із цим процесом не раз, коли, наприклад, доводилось вирішувати, якому шкільному гуртку надати перевагу; піти в кіно чи просто посидіти в парку, відпочити; готовувати домашні завдання чи почитати цікаву книгу. Це типові приклади ситуацій, в яких треба зробити вибір.

Вибір професії – дуже важливий і надзвичайно відповідальний період в житті людини. Американський психолог Еріксон вважає, що особистість в своєму розвитку проходить вісім кризових періодів, кожен з яких може завершитись благополучно або ні. Одним із таких складних етапів в житті молодої людини є „криза юності”, пов’язана з життєвим самовизначенням, в першу чергу, професійним.

При сприятливому подоланні цієї кризи людина „знаходить” себе, отримує можливість найбільш повно розкрити свої здібності чи розвинути їх максимально, принести користь людям і радість собі.

При негативному розв'язанні кризової ситуації людина може вибрати професію, що не відповідає її інтересам, здібностям і не дасть можливості реалізувати закладений в ній потенціал. В таких випадках кажуть: „Зарив свій талант в землю.” Звичайно ж такий „вихід” не може не вплинути на стан людини, як психологічний, так і фізичний. До речі, якось в одній із телевізійних передач запитували перехожих: „Яку ви велику помилку зробили в своєму житті?” Як не дивно, але багато хто, зупинившись, відповідав: „Ніякої, хіба що професію не ту вибрали.”

Коли людина відчуває дискомфорт, невдоволення створеною ситуацією, в неї можуть виникати проблеми соматичного характеру. Такі люди інколи перебувають у стресовому стані, в депресії, що може бути пов’язане з відчуттям нездоволеності самим собою. Внутрішній дискомфорт неначе „роз’їдає” людину, перетворюючи її в озлобленого буркуна, завжди нездоволеного усім людством і не дуже приємного для оточуючих.

Вибір професії для молодої людини інколи стає серйозною проблемою: яку обирати професію - чи престижну, чи ту, що дає можливість швидко досягти матеріального достатку, чи ту, до якої лежить душа, чи ту, яку радять обрати батьки або друзі.

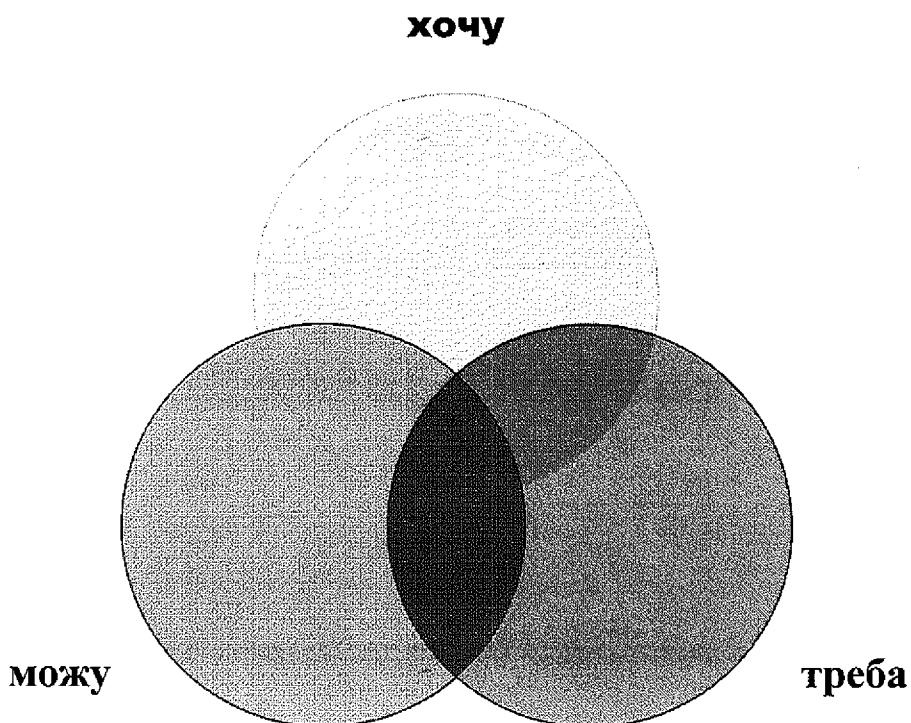
Як сказав великий педагог К.Д. Ушинський: « Якщо ви вдало оберете професію і вкладете в неї душу, то щастя само вас знайде».

Примітка:

Розмова фахівця центру зайнятості з учнями повинна активізувати думку учнів, спонукати їх подумати над тим, чому так важливо знайти себе, ствердитись в улюбленному для тебе і потрібному для суспільства ділі, чому державі небайдуже, яку професію вони вибирають, чому вибір професії - не тільки особисте питання, а серйозна соціальна проблема, яка торкається інтересів всього суспільства, чому важливо не тільки бажати, а і могти і при цьому враховувати потреби суспільства.

3. Формула вибору професії «Хочу. Можу. Треба.». Правила вибору професії. Основні помилки при виборі професії.

Формула вибору професії «Хочу. Можу. Треба.»

Оптимальний варіант – це перетин трьох областей : «Хочу», «Можу», «Треба» - зона D. Це варіант, про який можна мріяти і до якого прагнути.

Зони А,В,С – це варіанти,
які обмежують досягнення позитивного результату.

Правильний та обґрутований вибір професії передбачає врахування інтересів, нахилів і здібностей вибираючого, а також потреби в кадрах. Образно говорячи, умови правильного вибору професії можна сформулювати так: «хочу» - бажання, інтереси, нахили особистості; «можу» - знання,

здібності, психологічні особливості, стан здоров'я; «потрібно» - потреби ринку праці в кадрах.

До змісту «хочу» входять інтереси і нахили, які часто визначають вибір професії. Інтерес – це прагнення до пізнання, бажання ознайомитись з якимсь предметом, явищем, вивчити його. Вибрати професію за інтересом – означає вибрати те, що подобається, приваблює. Слід врахувати і те, що вибираючий може зацікавитися і тими професіями, до яких найменш здібний (наслідуючи товаришів, захоплюючись модними професіями). У такому випадку вибір професії за інтересом не можна назвати правильним. Нахил – це прагнення займатися якоюсь певною діяльністю. У школярів можна виділити нахилити до роботи з людьми, з технікою, з умовними знаками тощо.

До змісту «можу» входять здібності, індивідуально - психологічні особливості, стан здоров'я. Тут важливо підкреслити необхідність врахування стану здоров'я при виборі професії. Кожен, хто вибирає професію, повинен з'ясувати, чи відповідає стан його здоров'я вимогам професії. Тому, щоб уникнути розчарування, слід зазделегідь проконсультуватися з лікарем. Здібності – це індивідуально – психологічні особливості професійної діяльності, легкість оволодіння нею, творчі можливості людини. Той, хто обирає професію повинен знати рівень розвитку своїх індивідуально - психологічних особливостей, їх відповідність вимогам професії. Основними з них є: мислення, пам'ять, увага, темперамент, характер та ін.

Вибираючи професію, слід задаватися не тільки питанням «що я хочу?» і «що я можу?», але й «що потрібно?». Адже ми вже говорили, що правильний вибір професії – не тільки особиста справа. Тому при виборі професії необхідно враховувати потреби ринку праці у тих чи інших кадрах.

Зрозуміло, що дати якусь однозначну пораду щодо правильного вибору професії неможливо, хоча б тому, що кожна людина, це неповторна індивідуальність. І все ж, деяку схему самоаналізу, організації пошуку свого «Я», своєї професії можна дати.

На основі аналізу накопиченого досвіду в цій справі, можна порадити при виборі професії послідовно виконати **наступні кроки:**

1. Вивчити якомога більше професій, визначити, які з них актуальні на ринку праці.
2. Вибрати найбільш привабливу професію і детально її вивчити.
3. Вивчити свої можливості, індивідуально – психологічні особливості (інтереси, нахили, здібності, темперамент, риси характеру, особливості пізновальних процесів і т.д.).
4. Зробити висновок, вимоги якої професії найбільш відповідають рівню розвитку в даний момент індивідуально – психологічний якостей.
5. Постаратися зробити «пробу сил» у вибраній професії або у схожій з нею (спів ставити свої сильні якості і можливості з вимогами

професії), і якщо вони співпадають, то професія вибрана правильно, а якщо ні, то слід розібратися ось в чому: якщо ж індивідуально - психологічні особливості не співпадають повністю, тоді необхідно порадитися з профконсультантом, класним керівником.

6. За відсутності відповідних можливостей вимогам вибраної професії слід вивчити запасний варіант.
7. Перш ніж зробити остаточний висновок про вибір професії, необхідно порадитися з класним керівником, батьками, лікарем.

У психологічних дослідженнях встановлено, що від того, як проходить самовизначення, залежить формування певних рис характеру, які є визначальними для подальшого особистісного розвитку людини.

Професійне самовизначення може здійснюватись **активно** або **пасивно**.

Активно – це значить, що молода людина свідомо намагалась дати собі відповідь на питання: хто я? який я? для чого прийшов на цей світ і чого хочу досягти? Інколи в муках приходить рішення, не відразу, може бути витрачено багато енергетичних, а часом і матеріальних ресурсів, проте врешті-решт рішення прийнято, і юнак чи юначка мобілізує всі сили на його реалізацію.

При **пасивному** способі самовизначення молода людина вклучається в „доросле життя”, підкоряючись обставинам чи чужій волі (випадковий вступ до навчального закладу, воля батьків, наслідування друзів).

Треба наголосити, що людина, обираючи професію, може отримати пораду від близьких, друзів, наставників, людей, яким вона довіряє. Консультація спеціаліста з профорієнтації – це теж професійна порада, але рішення щодо вибору тієї чи іншої професії вона повинна здійснити самостійно. Це рішення повинно базуватись на ґрунтовних знаннях про професії - їх зміст, особливості, вимоги до фізичних та психологічних якостей людини, а також на уявленнях про власні здібності, інтереси, нахили, особливості характеру.

Основні помилки при виборі професії.

- Помилкове уявлення про зміст деяких професій.
- Захоплення зовнішньою характеристикою професії.
- Вибір професії під впливом товаришів, друзів (за компанію).
- Не зовсім правильне уявлення про творчі можливості професій – немає не творчих професій, є нетворче відношення людей до діяльності.
- Ототожнення, при виборі вашої професії, із ставленням до представника тієї чи іншої професії.

- Недостатнє знання професії.
- Вибір професії під впливом випадкових обставин.
- Забобони честі (поділ професій на престижні і непрестижні).
- Незнання основних дій в процесі обґрунтування і вирішення задачі про вибір професії.

Ігнорування правил вибору професії приводить до помилок у виборі, за які деколи доводиться дорого платити. Так, відсутність чіткого уявлення про професію може призвести до того, що людина може розчаруватись у своїй справі, і їй знов доведеться починати все спочатку, а не вдосконалювати свій професіоналізм, примножуючи матеріальний достаток.

Помилки у виборі професії наносять значних збитків народному господарству. Якщо зміст тієї чи іншої професійної діяльності не відповідає можливостям людини, то і її продуктивність буде значно нижчою. Невдоволеність выбраною спеціальністю приводить до того, що багато хто із студентів, молодих робітників, службовців вимушенні шукати нові навчальні заклади або нові робочі місця. Помилки та невдачі на початку трудового шляху породжують в молодої людини невпевненість в собі, приводять до розчарування. Щоб змінити професію, треба бути рішучим, впевненим в тому, що нарешті знайшов справу до душі. Багато хто, вагаючись прийняти таке рішення, залишаються на все життя невдахами, байдужими виконавцями службових обов'язків, людьми, які не знайшли свого застосування, не розкрили своїх творчих сил і можливостей.

Захоплення зовнішньою стороною професії, перенесення свого ставлення до людини, носія певної професії, незнання або ігнорування своїх особливостей, вибір професії під впливом випадкових обставин - все це типові помилки у виборі професії, які інколи не так просто відправити.

Дуже важливим фактором при виборі професії є врахування потреби народного господарства в кадрах з тих чи інших професій. Інколи недооцінка цього фактору стає перешкодою професійної реалізації на ринку праці молодому спеціалістові.

4. Ситуація на ринку праці. Барометр професій.

Вправа «Професії, яких потребує місто».

Учням пропонується визначити професії:

- які не користуються попитом на ринку праці міста;
- які користуються підвищеним попитом на ринку праці міста.

Надалі учням пропонується порівняти визначені ними професії з реальним «Барометром професій» та зробити висновки щодо власних уявлень про ринок праці.

5. Світ професій. Класифікація професій.

У світі на даний час існує багато тисяч різноманітних професій і всередині кожної з них багато спеціальностей. Світ постійно змінюється – зникають старі професії, з'являються нові. Серед цього різноманіття важко зорієнтуватись і вибрати ту професію, яка не тільки тобі подобається, а й потрібна в умовах сучасної економіки, необхідно оцінити можливості працевлаштування після здобуття цієї професії.

Щоб легше було розібратись у світі професій, їх класифікують за різними ознаками. Наприклад, за **метою праці** розрізняють професії **гностичні** (розвізнавати, розрізняти, оцінювати, перевіряти), **перетворюючі** (перетворювати, організовувати, обробляти, переміщувати), **пошукові** (придумувати, винаходити, конструювати, знаходити певні варіанти).

За **засобами праці** виділяють професії, **ручної праці**, **механізовані** професії, професії, які використовують **функціональні можливості організму** (актор, диктор, вчений-теоретик, спортсмен).

За **предметом праці** тобто, з яким об'єктом безпосередньо стикається людина на робочому місці, професії поділяють на такі групи: „людина-людина”(вчитель, лікар, менеджер, продавець), „людина-природа”(агроном, зоолог, метеоролог), „людина-техніка”(інженер, водій, механік), „людина-знакова система”(економіст, бухгалтер, лінгвіст, програміст), „людина-художній образ”(актор, модельєр, дизайнер, закрійник).

З метою ознайомлення зі світом професій найкраще користуватись класифікацією професій, побудованою за ознаками, які йдуть безпосередньо від людини як учасника праці. Справді, коли людина працює, її увага спрямовується на предмет праці. Те, що потрібно робити з предметом – мета праці, що реалізується за допомогою тих чи інших засобів, і що для людини суттєво – у певних умовах.

Дізнатися про внутрішній зміст професії можна або самому попрацювавши за даною професією (трудовий метод), або під час спостереження за роботою фахівця, провівши з ним бесіду. При цьому треба звернути увагу на такі моменти: що робить професіонал – створює щось, перевіряє, координує чиєсь дії; які умови праці, режим праці, робоче місце; яка потрібна кваліфікація, освіта; які особливості людини є найважливішими в роботі, які потрібні здібності; які функціональні органи несуть максимальне навантаження (наприклад, перукар – руки, ноги; продавець, верстатник – ноги; годинникар, монтажник радіоапаратури – зір); які вимоги до здоров'я людини, медичні протипоказання (наприклад, водій – зір, дальтонізм; верстатник – захворювання опорно - рухового апарату).

6. Робота служби зайнятості з випускниками загальноосвітніх шкіл у вирішенні питання вибору професії та працевлаштування.

При виборі професії випускники шкіл часто звертають увагу на те, чи престижна дана професія, чи ні. Чим вищий престиж професії, тим частіше у підлітків виникає бажання пов'язати своє життя з цією професією. За даними соціологічних обстежень кожний другий випускник хоче бути бізнесменом, банкіром, менеджером, частіше звертаючи увагу на зовнішню сторону професії (непогано було б бути бізнесменом і мати багато грошей!), аніж на те, в чому полягає суть професії та якими якостями треба володіти, щоб стати професіоналом.

Проте мало хто обирає робітничі професії або, вибираючи професійне робітниче середовище, орієнтується на професії, які на перший погляд не вимагають значного фізичного навантаження та передбачають комфортно обладнане робоче місце (оператор персонального комп'ютера, секретар, перукар, бармен, офіціант).

Часто у молоді, яка не знає сучасного виробництва, існують не зовсім правильні уявлення про характер праці на виробництві. В наш час, коли починає відроджуватись виробництво, зміст праці швидко змінюється, впроваджується складна новітня техніка, підвищується культура праці. Робітник поряд з технічною діяльністю виконує функції спостереження, контролю, управління. Для цього він повинен знати основи технічних наук, техніку і технологію виробництва. Наприклад, висококласний токар так само високо цінується на заводі, як і кваліфікований інженер.

Негативне ставлення до робітничих професій приводить до того, що багато хто з випускників шкіл орієнтується на продовження навчання в вузі, незалежно від свого покликання, інтересів, здібностей.

Орієнтуючи молодь на робітничі професії, треба пояснювати, що висока кваліфікація за робітничу професією дає можливість мати досить високий заробіток.

Слід зауважити, що шляхи до здобуття професії є різні, і ВНЗ - це не єдиний і безпомилковий спосіб отримати диплом спеціаліста. Професійну освіту можна здобувати поступово: спочатку отримати робітничу професію і бути працевлаштованим.

Зверніть увагу на те, що на сучасному етапі починає відроджуватись виробництво, тому значно *зростає попит на робітничі професії*. Підвищується заробітна плата робітників, модернізується обладнання. Працювати можна творчо і з цікавістю. Профконсультант зазначає перелік професій актуальних на ринку праці (регіону)

На виробництві можна краще дізнатись і про професію, і пізнати себе, і перевірити свої інтереси та здібності. Якщо ж виникне потреба в

підвищенні свого освітнього рівня, то можна продовжувати навчання, заробляючи на його гроші.

Звичайно, можна орієнтуватись на вступ до вищого навчального закладу. При цьому треба розрахувати свої можливості, в першу чергу, чи має ученсь такі здібності, щоб успішно засвоїти програму вищої школи і, отримавши професію, бути конкурентоспроможним на ринку праці, зацікавити роботодавця своїми знаннями та навиками. Не так просто в наш час знайти роботу після закінчення вузу юристом чи бухгалтером. На успіх можуть розраховувати лише ті, хто вчився з задоволенням, наполегливо, добре, якщо, будучи студентом, наприклад, курсу з третього, вже працював за фахом.

Ринкові відносини та конкуренція на ринку праці ускладнюють можливості для працевлаштування тим категоріям населення, які є неконкурентоспроможними, соціально незахищеними, в тому числі і випускникам загальноосвітніх навчальних закладів. Тому **наша держава законодавчо гарантує молоді отримання першого робочого місця.**

Випускник школи, який не вступив до професійного закладу, має право звернутись до служби зайнятості і отримати допомогу як в питаннях вибору професії, так і працевлаштування.

Спеціаліст з профорієнтації допоможе визначитись у виборі професії, при необхідності проведе психологічне тестування, допоможе зорієнтуватись у власних інтересах, нахилах, здібностях, визначитись, яка професійна діяльність найбільше відповідає здібностям, де вони можуть проявитись повною мірою. Для тих, хто націлений піти працювати після школи, спеціалісти допоможуть оволодіти необхідними уміннями, як шукати роботу.

7. Підведення підсумків заняття.